

Prof. zw. Michał Kliś
Bielsko-Biała
ul. Podchorążych 13/33

Recenzja pracy doktorskiej
Pana mgr. Macieja Małeckiego
z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie

Kropki i krzyżyk...

Identyfikacja wizualna Instytutu Teatralnego
im. Zbigniewa Raszewskiego
Wizerunek współczesnej Instytucji użyteczności publicznej

Szanowny Panie Dziekanie!
Wysoka Rado!

Praca doktorska Pana mgr. Macieja Małeckiego, zrealizowana pod opieką prof. Bazylego Krasulaka-Wiśniewskiego, ma swój początek w 2011 roku.

„Postępowanie wszczęto na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w dniu 26 października 2011 roku zgodnie z Ustawą o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku z późniejszymi zmianami na wniosek Wydziału Architektury Wnętrz ASP w Warszawie”.

W tomie dokumentacyjnym (jednym z trzech) w części „Życiorys” znajduję przebieg studiów doktoranta (absolwent Wydziału Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie – dyplom z wyróżnieniem w Pracowni Wystawiennictwa pod kierunkiem prof. Henryki Noskiewicz-Gałązki, 2001). Równoległe ze studiowaniem na macierzystym wydziale rozpoczyna staż asystencki w Pracowni Projektowania Graficznego prowadzonej przez prof. ASP Bazylego Krasulaka, która w 2006 roku zostaje przekształcona w Pracownię Komunikacji Wizualnej. Tam też dojrzewa talent dydaktyczny doktoranta, co zaowocowało decyzją, by od 2007 roku powierzyć mu prowadzenie zajęć dla studentów pierwszego roku studiów I stopnia w Pracowni Podstaw Projektowania Graficznego z akceptacją autorskiego programu dydaktycznego.

„(...) Prowadzi konsultacje dla studentów przy projektach dyplomów licencjackich i aneksów projektowych do dyplomowych prac magisterskich. Od 2005 realizuje program dydaktyczny w zakresie Podstaw Komunikacji Wizualnej i Projektowania Graficznego również na studiach niestacjonarnych na Wydziale Architektury Wnętrz.

Bierze udział w pracach kursu przygotowawczego dla kandydatów, prowadzi warsztaty i konsultacje. Od 2013 roku prowadzi cykliczne zajęcia warsztatowe organizowane przez WAW w ramach Ogólnopolskich Warsztatów »Designu« w Lublinie”.

„(...) W ramach prac organizacyjnych Wydziału Architektury Wnętrz prowadzi elektroniczną bazę dokumentacji prac studentów Pracowni Komunikacji Wizualnej i Pracowni Podstaw Projektowania Graficznego. Jest autorem opracowania graficznego wielu wydawnictw informacyjnych i materiałów wizualnych dla potrzeb serwisu internetowego Wydziału. Organizuje przeglądy i wystawy (w 2007, 2010 i 2018 roku pełnił funkcję komisarza wystawy końcoworocznej), od 2008 zajmuje się opracowaniem identyfikacji i informacji wizualnej dorocznej wystawy WAW; bierze udział w organizacji egzaminów wstępnych (w 2016 był komisarzem odpowiedzialnym za organizację rekrutacji). W 2008 był członkiem jury współorganizowanego przez Wydział konkursu na projekt logo Wydziału Nauki o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Współpracuje w zakresie prac organizacyjnych z innymi jednostkami Akademii; zajmuje się koordynacją wielu aktywności podejmowanych przez WAW w ramach współpracy z podmiotami zewnętrznymi (m.in. w 2017 był komisarzem wystawy „Znaki” w Centrum Informacji im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego w Warszawie, koordynował organizację warsztatów projektowych prowadzonych przez Wydział podczas VII Ogólnopolskich Warsztatów »Designu« w Lublinie”.

Opis działalności artystycznej

Głównie koncentruje się na projektowaniu grafiki użytkowej.

„(...) Jest twórcą wielu opracowań dotyczących wizerunku firm i instytucji, plakatów, projektów identyfikacji wizualnej wydarzeń artystycznych, albumów, katalogów i książek.

Współpracuje z licznymi instytucjami kultury, m.in. takimi jak: Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Teatralne w Warszawie, Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie, Teatr Wybrzeże w Gdańsku, Akademia Teatralna im. A. Zelwerowicza w Warszawie, Instytutu Teatralny im. Z. Raszewskiego w Warszawie oraz Salonem Akademii i Wydawnictwem ASP w Warszawie”.

Wykaz wybranych projektów i realizacji

1999

Niemal symboliczna data dla startującego w zawodzie Macieja Małeckiego, jeszcze jako studenta, otwiera listę ponad stu dwudziestu pięciu realizacji zapisywanych do 2018 roku. Projekty identyfikacji wizualnej, to jedna trzecia prac z tej obszernej listy.

Projekty layoutów, plakatów oraz katalogów, dopełniają prezentację osiągnięć twórczych doktoranta.

Pełny obraz jego możliwości projektowych daje poniższy zapis.

Udziały w konkursach i wystawach

2001

„Ale...” – zbiorowa wystawa projektów zrealizowanych w ramach warsztatów firmy Alessi, Centrum Sztuki Współczesnej – Zamek Ujazdowski w Warszawie

2002

Konkurs na projekt layoutu miesięcznika „Przegląd Techniczny”

2005

Konkurs na projekt systemu kart terminowych PKP Intercity

2008

Konkurs na projekt logo marki mPay

Konkurs na projekt logo Theatre Architecture of Central Europe

2009

Konkurs na projekt logo Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (konkurs nierozstrzygnięty)

2013

To najważniejszy moim zdaniem konkurs na projekt logo Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk. Projekt nagrodzony i skierowany do realizacji.

2015

To udział w konkursie na projekt layoutu monografii „Ład II” oraz w II Ogólnopolskiej wystawie znaków graficznych (zbiorowa, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie).

2017

„Znaki” (wystawa zbiorowa, Centrum Informacji im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego w Warszawie).

Konkurs na projekt wydawnictwa Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza „August Zamoyski. Myśleć w kamieniu” (I nagroda, realizacja projektu została wstrzymana).

Portfolio doktoranta, daje klarowny obraz projektanta wysokiej klasy.

Na okładce tomu prezentującego prace wydane drukiem doktorant sygnalizuje, w bardzo oszczędnej formie, fragment grzbietu tomu „Władysław Skoczyła 1883–1934” (pod red. Maryli Sitkowskiej, Warszawa 2015), z wysuniętą tekstylną zakładką, w kolorze amarantu, wolumen o znacznej objętości. Twarda oprawa związana graficznie z naturalnym śladem licowej deski z tatrzańskiej jodły. Całość zakryta bielą obwoluty niemal jak połacią zaśnieżonej turni. Odciska z drewnianego klocka imię i nazwisko artysty. Wybiera krój antykwy Półtawskiego. Naturalne przetarcie czcionki użytego kroju dodaje autentyzmu i prawdziwości zastosowanej metodzie w osiągnięciu spójności formy i treści przekazu. W moim odczytywaniu tej realizacji widzę potwierdzenie słuszności wyborów koncepcji graficznej, które budują wartość dzieła bez uciekania się do ilustracyjnych zabiegów. Ten swoisty ascetyzm, minimalizm w pełni potwierdza zrealizowana w ramach pracy doktorskiej „Identyfikacja wizualna Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszeńskiego. Wizerunek współczesnej instytucji użyteczności publicznej”. Tytuł znaczący „Kropki i krzyżyk...”.

W opisie pracy doktorskiej Macieja Małeckiego pierwszy akapit mocno akcentuje samą ideę. Czym w istocie jest ta instytucja?

Pierwszy obszar to dokumentacja (...) oraz prowadzenie badań nad historią i współczesnością polskiego teatru, drugim – organizacja, promocja i animacja życia teatralnego w Polsce”. Ten rozdział jest szczegółowym opisem dziejów instytucji ważnej dla TEATRU.

WIZERUNEK

Doktorant poszukuje odpowiedzi na trudne pytanie, co znaczy „teatralny”. „(...) skoro definicja teatru i teatralności, jest od lat przedmiotem ciągłych dyskusji i modyfikacji, to takie określenie trudno uznać za precyzyjne i w pełni jasne. Co gorsza, Instytut zajmuje się tym, co teatralne na wiele różnych sposobów, rozmontowując wciąż na nowo własną nazwę, która kojarzy się przede wszystkim z działalnością naukową)”. To komentarz Dariusza Kosińskiego, członka Rady Naukowej Instytutu Teatralnego.

Doktorant po wnikliwej analizie założeń do budowania spójnej formuły IDENTYFIKACJI WIZUALNEJ podjął ważną decyzję, o neutralności stylu i „(...) estetycznego charakteru formy wizualnej”.

Przedstawił w tym kontekście liczne przykłady stosowanych rozwiązań wizualnych, związanych z symboliką teatralną. Dokonał krytycznej oceny tych ikonicznych przed-

stawień, dochodząc do wniosku o bezprzedmiotowym sporze, by pójść tropem archaicznych rozwiązań lub kokietować pseudoawangardowym obrazem.

Słusznie porzucił model reinterpretacji języka wizualnego, na rzecz „(...) zbudowania formy całkiem nowej, neutralnej – zdolnej oddać istotę działania Instytutu, jego charakter i wizję teatru jako zjawiska wielowymiarowego”.

GENEZA

Doktorant, mocno zanurzony w pracy projektowej i wydawniczej, nie mógł, moim zdaniem, odejść od motywu ikonograficznego, jakim stała się forma typograficzna.

Słowa tworzą nazwę. Znak, z którego tworzy monogram, gdzie pojawia się postać „(...) symbolu **:+** to wykorzystująca skojarzenia oparte na pokrewieństwie wizualnym kompilacja minuskułowego znaku **i** przekształconego poprzez redukcję kreski głównej litery w **dwukropek (:)** oraz litery **t**, której pierwotny kształt uległ transformacji w znak **plus (+)**”. Ten niealfabetyczny samodzielny byt **:+** stał się dla koncepcji budowania spójnego systemu identyfikacji wizualnej Instytutu rozstrzygający na korzyść porządku typograficznego.

W budowie typogramu stosuje pismo Futura + w odmianie Light. Wysoka czytelność tego kroju przesądziła o wykorzystaniu jego walorów przy kompilacji znaków diakrytycznych takich jak **:+**, pozwalając uzyskać tym samym płynność łączenia tych elementów w dłuższy wers. Ten typograficzny rodowód został świadomie, niemal z premedytacją wykorzystany w głównym logotypie, dając mocne osadzenie go w wizualnej pamięci użytkowników i pracowników tej szczególnej instytucji, jaką jest warszawski Instytut Teatralny.

System ikon wywiedziony z tego samego źródła, czyli pisma, jest mocnym argumentem za przyznaniem tej realizacji atrybutów niezbywalności cech wywiedzionych z tej intelektualnej skarbnicy słowa.

Obraz graficzny został ukształtowany w oparciu o pismo Futura PL. Extra Black firmy Bitstream. System dziewięciu ikon został wybrany z uwzględnieniem największej możliwej rozpoznawalności przez użytkowników, zarówno wewnątrz, jak i poza wewnętrzną przestrzeń. Jednostki organizacyjne Instytutu są opisane zgodnie z logiką kojarzeń funkcjonalności poszczególnych działów. Przykład ikony nr 1 ze strony trzydziestej – „Pracownia dokumentacji teatralnej” – to dwie klamry w rygorze układu na siatce kwadratu, linia i jej parametry, pozostają w ścisłej zależności od pozostałych ośmiu ikon. Ikona dziewiąta to powtórzenie ikony pierwszej z modyfikacją wewnątrz dwóch klamer, gdzie w centrum tego obrysu czytamy dwie poprzeczne linie o szerokości $1\sqrt{2}$ grubości klamry, usytuowane jedna nad drugą. To Archiwum.

Doktorant powołał do istnienia w rozdziale „Wizerunek” na stronach od 13 do 32 wyobrażone Znaki... **it** → **:+**, ich Genezę, Formę oraz ich prezentację. Futurę wpisuje w krój obowiązujący w tym całościowym projekcie.

Rozdział od strony 35 do 50 pt. „Na zewnątrz” obejmuje rejestr wyszczególnionych potrzeb użytkownika tego systemu identyfikacji IT. Zapisy te i ich stosowanie wraz z prezentacją znajdujemy w tomie stanowiącym studium „Kropki i krzyżyk...”. Jest on częścią pracy doktorskiej. Publikacja w formacie 140 x 210 mm, druk cyfrowy. Obwoluta z zakładką na licu okładki, tłoczenie ikonicznych znaków, ich reliefowa uroda, biel w bieli, pozwalają użytkownikowi zaprzyjaźnić się z tym absolutem neutralności, w jaki doktorant wpisał swój obraz opowiadania o miejscu, w którym cisza i spokój muszą dominować. Ten plan został zrealizowany.

W tym rozdziale są przedstawione kompleksowo: Karty wizytowe, Korespondencja, Koperty, Komunikacja wizualna, w tym Zaproszenie, Plakat, Folder informacyjny, Serwis www oraz na stronie 50 znajdujemy rodzinę pism Archer Pro „(...) z gatunku slab serif

opracowana przez firmę Hoefler & Co. z Nowego Jorku". Charakter tego kroju nawiązujący do kształtów czcionek maszynowych pozwala na realizację profesjonalnego składu ciągłych tekstów.

Kolejne strony, od 53 do 60, to rozdział „We wnętrzach”. Znaki kierunkowe i oznakowania pomieszczeń oraz Aplikacja :nfo (technologia: dowolne środowisko programistyczne).

Bibliografia zawiera ponad 50 tytułów. Potwierdza staranność w doborze materiałów źródłowych, ważnych tekstów znaczących autorów.

Dokumentacja fotograficzna obiektu IT jest zrealizowana przez doktoranta i stanowi mocny dowód wysokiej jakości i sprawności warsztatowej.

Przedłożone do oceny recenzenckiej materiały, w postaci trzytomowego rejestru, ukazują postać doktoranta jako kompetentnego fachowca i wysokiej klasy projektanta.

Dwie pozycje edytorskie obejmują część biograficzną ściśle dokumentacyjną, połączoną z rejestrem przebiegu studiów i pracy dydaktycznej oraz opisem działalności artystycznej i udziałem w konkursach i wystawach. Co było wcześniej w mojej ocenie wyrażone.

Ważnym zapisem w tym rejestrze jest wnikliwa opinia promotora pracy doktorskiej, prof. Bazylego Krasulaka-Wiśniewskiego. Opinia jest budująca. Ten rodzaj pracy doktorskiej zwieńczony skutecznym wdrożeniem tej odważnej koncepcji, dowodzi tak talentu i pracowitości samego doktoranta, jak i roztropnej opieki nad nim.

Mogę tylko wyrazić swój szacunek i podziw dla obu Panów. Przecież czas rozpoczęcia tego postępowania jest dość wydłużony.

Kolejny zapis twórczości doktoranta Pana mgr. Macieja Małeckiego nosi tytuł „Wybór prac 2003–2017”.

Te dwie publikacje w formacie kwadratu o wym. 250 x 250 mm zawierają istotne rejestry sukcesów doktoranta. Realizacja ta uzmysławia mi osobiście, że wytrwała praca edytorska i wyjątkowa dbałość o każdy detal w poszczególnych realizacjach graficznych dowodzą profesjonalizmu, wiedzy i wysokiej kultury doktoranta, a także pozwalają mu być dyskretnym sprawcą przedkładania dzieł twórców, których w depozyt projektanta tej klasy wydawcy powierzyli. Pełny przegląd pozycji prezentowanych w tym albumie możemy spotkać w księgozbiorach zarówno ASP w Warszawie, jak i renomowanych oficyn wydawniczych.

Z tego wolumenu wybrałem nagrodzoną pracę z 2013 roku, logo dla Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk. Z plakatów wybieram realizację dla spektaklu teatralnego „Miłość i gniew” (Teatr Collegium Nobilium w Warszawie) z 2008 roku. Wyobrażenie narzędzia do mierzenia czasu, wraz z przecięciem kompozycji głównego tekstu, ujawnia twórcę wolnego, wymagającego od siebie, ale i od zleceniodawcy zgody na niebanalność.

Kolejna odsłona to prezentacja twórczości Teresy Kruszewskiej, architekta wnętrz. Tu autor opracowania prowadzi precyzyjnie opowieść o meblu, kompozycje poszczególnych rozkładówek ukazują samą materię twórczości autorki.

W części początkowej mojego tekstu komentowałem realizację dzieła edytorskiego dedykowanego twórczości Władysława Skoczylasa, wybitnego pedagoga, mistrza drzeworytu, profesora Akademii Sztuk Pięknych. Powodem tego komentarza jest fakt posiadania tego wolumenu, dzięki życzliwości mojego przyjaciela prof. Stanisława Wieczorka.

Moją uwagę zwraca w tym zbiorze „Podróż do Edo. Japońskie drzeworyty ukiyo-e z kolekcji Jerzego Leskovicza”. Edycja limitowana katalogu wystawy (współpraca: Jacek Gburczyk), 2017 rok. Format 240 x 300 mm, 432 strony, papier Munken Lynx, 120g/m², papier japoński Kozoline M/M, 20g/m², offset 5 x 5, oprawa twarda (całopłócienna

z obwolutą, szyta ręcznie – to tylko fakty, reszta to uroda tego dzieła. Gęsta czerwień, trójdzielne zgaszone zielenie jak z palety Veronesego. Całość osadzona w wyczernionej kasecie. I tak docieramy do kultowego dzieła wielu nas, do DZIEKANKI. I ja tam przed laty prycza w pryczę. Tu znów projektant buduje klimat miejsca, szorstki czarno-biały, nieomal brutalny, bo taki był wokół świat. Nasz świat.

Kończąc, mam takie przekonanie, że nad twórczością doktoranta, samą jego pracą doktorską unosi się nieśmiertelny duch wielkiego Szwajcara, mistrza cechu typografów Adriana Frutigera.

Konkluzja:

Praca doktorska mgr. Macieja Małeckiego spełnia kryteria wymagane Ustawą z dnia 14 marca 2003 roku (z późniejszymi zmianami) oraz Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 września 2011 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Całość dorobku twórczego, wysokiej klasy realizacji z zakresu projektowania systemów identyfikacji wizualnej, wydawnictw, plakatu, logotypów, znakomite referencje pedagogiczne to niezaprzeczalne atuty na rzecz przyznania mgr. Maciejowi Małeckiemu stopnia naukowego doktora sztuki.

Całość dokumentacji, jej wysoki poziom zarówno merytoryczny, jak i edytorski zasługują na wyróżnienie. Proszę Wysoką Radę Dostojnego Wydziału Grafiki Warszawskiej ASP o przychylenie się do mojej prośby.

Z poważaniem
Prof. zw. Michał Kliś

16 maja 2019

